

*dr inż. Małgorzata Lechwar*¹

Katedra Ekonomii i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
Instytut Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Rzeszowski

*mgr Radosław Pyrek*²

Katedra Ekonomii i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
Instytut Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Rzeszowski

Wzrost, inflacja, bezrobocie – współzależności na przykładzie wybranych krajów

WPROWADZENIE

Badanie współzależności między wzrostem gospodarczym, inflacją i stopą bezrobocia jest istotne w kontekście poznania problemów, kondycji gospodarek oraz skuteczności podejmowanej i prowadzonej polityki gospodarczej. Grzegorz Witold Kołodko podkreśla, iż współczesny świat kreuje wiele problemów ekonomiczno-społecznych i jest strukturalnie nie zrównoważony i konfliktogenny, aż do granic wytrzymałości. Przeprowadzone przez niego badania literatury przedmiotu wskazują na różne podejścia do tej kwestii wśród autorów tekstów i analiz makroekonomicznych – jedni twierdzą, że świat idzie w dobrym kierunku, a inni, że grozi mu głęboka zapaść (Kołodko, 2020, s. 184–185, 196). Przedstawione rozważania były podstawą do szukania przez autorów odpowiedzi na pytanie: jak w występującej złożoności zewnętrznych bodźców, zjawisk czy procesów, mających wpływ na gospodarki, prezentuje się ich sytuacja gospodarcza uwzględniająca stan i wzajemne współzależności podstawowych agregatów makroekonomicznych. W literaturze przedmiotu występują mocno zróżnicowane poglądy na temat kondycji

¹ Adres korespondencyjny: M. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów; tel. 17 872 16 69; e-mail: mlechwar@ur.edu.pl. ORCID: 0000-0001-8719-8918.

² Adres korespondencyjny: M. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów; tel. 17 872 16 69; e-mail: rpyrek@ur.edu.pl. ORCID: 0000-0002-7145-3790.

gospodarczej świata, które są między innymi wypadkową indywidualnej sytuacji makroekonomicznej gospodarek.

Celem głównym badań było poznanie kierunków oraz współzależności występujących między podstawowymi agregatami makroekonomicznymi wybranych gospodarek. Analizie poddano gospodarkę Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Rumunii w latach 2012–2022. Rok 2022 to czas globalnego spowolnienia wzrostu gospodarczego oraz wojny na Ukrainie, która wywołała wstrząs w gospodarce światowej (Lagarde, Raport 2022). Wybrane dane odnoszą się również do 2023 r.

Cel główny realizowano z wykorzystaniem następujących celów szczegółowych: a) prezentacja wybranych związków przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy podstawowymi agregatami makroekonomicznymi, w oparciu o analizę literatury przedmiotu, b) analiza wybranych informacji i danych wskazujących między innymi na różnorodność gospodarczą badanych gospodarek, c) analiza porównawcza podstawowych agregatów makroekonomicznych badanych gospodarek.

Wybór gospodarek do badań uwzględnia ich istotne zróżnicowanie w odniesieniu do ich historii gospodarczej, przyjętego i obowiązującego systemu politycznego i gospodarczego czy uczestnictwa w różnych ugrupowaniach międzynarodowych.

METODYKA BADAŃ

Podjęte w opracowaniu badania mają charakter diagnostyczny. W badaniach diagnostycznych ustala się stan faktyczny i rzeczywiste zależności występujące między badanymi zjawiskami i procesami. Zgodnie ze stanowiskiem Jerzego Apanowicza badania diagnostyczne na podstawie uzyskanych danych przygotowują fakty naukowe do prognozowania.

Do rozwiązania postawionego problemu badawczego i weryfikacji hipotezy badawczej wykorzystano wybrane procedury wyjaśniania naukowego i badań, tj. analiza i ocena przedmiotu badań, analiza i synteza systemowa, uogólnianie wyników badań, i na tej podstawie podano wnioskowanie. Analiza (gr. *analysis* – rozbiór) to proces myślowy polegający na rozłożeniu pewnej całości na jej części składowe i rozpatrywanie każdej z nich osobno.

Zgodnie z zaleceniami J. Apanowicza, stosując analizę przy rozwiązywaniu danego problemu naukowego, należy dążyć do rozłożenia go na tyle części, np. tez, struktur, zjawisk, na ile jest to możliwe i niezbędne, by można było ustalić istotę czy związki przyczynowo-skutkowe. Analizę najczęściej prowadzi się pod jakimś wyróżniającym ją kątem, to znaczy rozkłada się tylko jeden lub kilka aspektów badanych zdarzeń lub procesów, celowo pomijając inne. W tym opracowaniu skupiono się na trzech wybranych agregatach makroekonomicznych dynamicznie zmieniających się pod wpływem oczekiwanych i nie-

oczekiwanych zjawisk ekonomicznych i pozaekonomicznych. I jak dalej podaje J. Apanowicz, wskazana jest analiza systemowa koncentrująca się na badaniu oddziaływań, relacji między elementami. Sprawdzania faktów dokonuje się przez porównanie funkcjonowania danego modelu z rzeczywistością (Apanowicz, 2005, s. 14, 21).

Zastosowana analiza makroekonomiczna to badanie obejmujące stan gospodarki oraz przewidywań dotyczących na przykład wzrostu gospodarczego, inflacji, bezrobocia i wzajemnych współzależności występujących wewnątrz krajów pomiędzy tymi agregatami. Zajmuje się badaniem i oceną wielkości ekonomicznych zagregowanych, a więc ujmowanych głównie dla całej gospodarki narodowej. Głównym celem analizy makroekonomicznej było poznanie sytuacji gospodarczej w ujęciu statycznym i dynamicznym. Ze względu na powiązania krajów ważna jest również ocena sytuacji zewnętrznej, np. kryzysy w innych krajach.

Wykorzystana metoda porównań polega na zestawieniu cech (wielkości) badanych zjawisk oraz na ustaleniu różnic między nimi. Porównanie dotyczy cech zjawiska czy faktu, wyrażonych w określonych miernikach za pomocą liczb bezwzględnych lub względnych. Różnice stanowią odchylenia między wielkościami porównywanych zjawisk i faktów.

Opisywana i zastosowana w opracowaniu metoda była niezwykle cenna, gdyż, jak podaje G.W. Kołodko: „Porównania mają skłaniać do wszechstronności myśli, prowokować do stawiania dodatkowych pytań, które najpierw komplikują studiowaną materię, ale następnie pomagają lepiej ją objaśniać. Gdy się porównuje różne punkty, nawet odległe w czasie i przestrzeni, wyłaniają się nowe pytania, pojawiają się dodatkowe wątpliwości, nasuwają się inspirujące refleksje. Badanie nie zatrzymuje się na powierzchni zjawisk, lecz patrzy dalej, sięga głębiej, wyczuwa lepiej. Wyniki jednych porównań – bywa, że zaskakujące czy wręcz szokujące – skłaniają do następnych, które zbliżają nas do wyciągania trafnych wniosków i formułowania poprawnych koncepcji teoretycznych” (Kołodko, 2020, s. 184–185, 196).

AGREGATY MAKROEKONOMICZNE I ZWIĄZKI PRZYCZYNOWO-SKUTKOWE POMIĘDZY ZJAWISKAMI GOSPODARCZYMI

Agregaty (łac. *aggregare*) to wielkości makroekonomiczne złożone z różnorodnych elementów należących do tej samej zmiennej klasyfikowanej według terminologii ekonomicznej. Przedstawiają kategorie ekonomiczne składające się na prezentację gospodarki jako całości. Agregatami są dla przykładu: dochód narodowy, zatrudnienie, konsumpcja, inwestycje, oszczędności, ogólny poziom cen, krajowy poziom produkcji itp. Powstają przez sumowanie wielkości jednostkowych za pomocą różnych metod statystycznych. Ich analiza pozwala zdiagnozować stan gospodarki danego kraju. Agregaty są zatem sumarycznymi wskaźnikami wyników

działalności gospodarki ogółem i podstawowymi wielkościami wykorzystywanymi do celów analiz makroekonomicznych oraz porównań w czasie i przestrzeni.

W systemie ESA 2010 (rozporządzenie 549/2013, 2013) wyjaśniono, iż agregaty są wartościami złożonymi, wyrażającymi pomiar rezultatów działalności gospodarki ogółem. Są to na przykład: produkcja globalna, wartość dodana, dochód do dyspozycji, spożycie, oszczędności, nakłady inwestycyjne itp. Mają one znaczenie jako wskaźniki łączne dla celów analiz makroekonomicznych oraz porównań w czasie i przestrzeni. Wyróżniane są dwa typy agregatów:

- agregaty odnoszące się bezpośrednio do transakcji w systemie ESA 2010, takie jak produkcja globalna wyrobów i usług, spożycie, nakłady brutto na środki trwałe itp.,
- agregaty reprezentujące pozycje bilansujące na rachunkach, takie jak produkcja w cenach rynkowych, dochód narodowy do dyspozycji, oszczędności, saldo obrotów bieżących z zagranicą oraz wartość netto gospodarki ogółem (bogactwo narodowe).

Jednym z najważniejszych agregatów w ESA jest produkt krajowy brutto (PKB). PKB stanowi miernik opisujący aktywność ekonomiczną ogółem na danym terytorium ekonomicznym, w której wyniku produkcja globalna zaspokaja finalne potrzeby gospodarki. Ważne zastosowanie znajdują także miary rachunków narodowych przedstawione w ujęciu na mieszkańca. Dla takich zbiorczych agregatów jak PKB, dochód narodowy dzielnikiem jest zwykle liczba ludności kraju ogółem.

Według Jánosa Kornaiego (2014, s. 65) przyjęcie na całym świecie jednolitej definicji wraz z metodologią pomiaru PKB stanowi wielkie osiągnięcie ekonomistów i statystyków, mimo że konieczność uzupełnienia pomiarów PKB o wskaźniki uwzględniające inne aspekty życia społecznego i rozwoju jest dobrze znana wszystkim ekonomistom.

Bezrobocie jest również przedmiotem analiz w systemie ESA 2010. Jest powiązane bezpośrednio z kategorią „osoba bezrobotna”. Zgodnie z wytycznymi ustanowionymi przez Międzynarodową Organizację Pracy, uszczegółowionymi na szczeblu Unii Europejskiej w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1897/2000 (1), pojęcie „bezrobotny” oznacza każdą osobę powyżej określonego wieku, która w okresie referencyjnym była:

- bez pracy, tj. nie była zatrudniona za wynagrodzeniem ani nie pracowała na własny rachunek,
- w tym czasie gotowa do podjęcia pracy, tj. w okresie referencyjnym gotowa do podjęcia zatrudnienia za wynagrodzeniem lub na własny rachunek,
- w trakcie poszukiwania pracy, tj. podjęła w niedawnym określonym czasie konkretne czynności w celu poszukiwania zatrudnienia za wynagrodzeniem lub pracy na własny rachunek.

Stopa bezrobocia jest to procentowy udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).

Obliczając stopę bezrobocia na podstawie BAEL, wykorzystuje się dane o bezrobotnych i aktywnych zawodowo z tego samego źródła. Natomiast w przypadku stopy bezrobocia rejestrowanego łączy się dane o bezrobotnych zarejestrowanych z danymi o pracujących uzyskiwanymi poprzez przedsiębiorstwa oraz danymi o pracujących w rolnictwie indywidualnym (Zeszyt metodologiczny, 2020, s. 59).

Kolejną podstawową miarą makroekonomiczną jest inflacja, będąca procesem zmian cen w całej gospodarce. Jest mierzona przez statystykę publiczną i prezentowana w formie wskaźników cen. Przez inflację rozumie się najczęściej średnie zmiany cen konsumpcyjnych towarów i usług nabywanych przez przeciętne gospodarstwo domowe (Adach-Stankiewicz i in., 2019, cz. I, s. 8).

Obliczanie inflacji ma na celu pomiar zmian cen towarów i usług (CPI – *Consumer Price Index*) przeznaczanych na cele konsumpcyjne przez tzw. przeciętne gospodarstwo domowe. Wskaźnik CPI konstruowany jest w oparciu o wiele założeń. Do mierzenia inflacji niezbędne są informacje o poziomach cen takich samych towarów i usług w dwóch porównywanych okresach oraz danych o strukturze wydatków gospodarstw domowych (Adach-Stankiewicz i in., 2019, cz. II, s. 13). Jak wyjaśnia Europejski Bank Centralny ([http](http://)), mierząc inflację, bierze się pod uwagę wszystkie towary i usługi, z których korzystają gospodarstwa domowe, w tym: dobra codziennego użytku (np. żywność, prasa, benzyna), dobra trwałe (np. odzież, komputery, pralki), usługi (np. fryzjerskie, ubezpieczeniowe, wynajem mieszkania). W strefie euro inflację cen konsumpcyjnych mierzy się zharmonizowanym wskaźnikiem cen konsumpcyjnych (HICP). „Zharmonizowany” oznacza, że wszystkie kraje UE obliczają go według tej samej metody. Dzięki temu można porównywać ze sobą dane dotyczące różnych krajów.

Autorzy opracowania zgadzają się z opiniami G.W. Kołodki, iż „Stan gospodarki jest tak złożony, że potrzebne jest pchnięcie myśli ekonomicznej – teoretyzowania odnośnie do jej celu, treści i metody – na nowe tory. Na pewno musi ona na dobre opuścić dotychczasowy nurt główny, ponieważ powstałe w jego ramach modele aż nadto oddaliły się od realiów życia gospodarczego. To, co mieści się w podręcznikach, nie obejmuje tego, co zachodzi w rzeczywistości, a nauka jej ignorować i nadmiernie modelowo upraszczać nie może” (Kołodko, 2020, s. 184).

Dysponując jednak dotychczasowym dorobkiem makroekonomii, należy przytoczyć te podejścia do analizy gospodarek, które przedstawiają ją zdiagnozowanymi i opisanymi do tej pory zależnościami. Pomiedzy zjawiskami występują związki (zależności). Nauki formułują te związki w postaci teorii, modeli i praw. Przykładowo, prawo Okuna (ang. *Okun's law*) przedstawia zależność

między stopą wzrostu PKB a zmianami stopy bezrobocia i informuje, jak zmiany w stopie wzrostu PKB wpływają na wzrost bezrobocia, tzn. o ile punktów procentowych rośnie stopa bezrobocia, gdy stopa wzrostu PKB zmniejsza się o 1 punkt procentowy.

W innym ujęciu wskazuje na niewykorzystanie potencjału pracy jako czynnika wzrostu gospodarczego. Stratę tę wyraża tzw. luka PKB, czyli różnica między potencjalnym poziomem PKB, jaki można by osiągnąć w warunkach pełnego zatrudnienia, a poziomem rzeczywistym tego produktu. Wzrost bezrobocia o jeden punkt procentowy pociąga za sobą spadek PKB w ujęciu rzeczowym o około trzy punkty procentowe (Okun, 1962, s. 98–103). Analiza danych makroekonomicznych może wykazać występowanie zjawiska histerezy. Według literatury przedmiotu (Begg, Fischer, Dornbusch, 2007, s. 266; Phelps, 1972, s. 172) histereza bezrobocia pojawia się w gospodarce wówczas, gdy jej równowaga długookresowa zależy od tego, co działo się z nią w krótkim okresie. W odniesieniu do bezrobocia oznacza stan jego utrzymywania się mimo rosnącej koniunktury gospodarczej. Jest wykorzystywana do wyjaśnienia przyczyn wysokiego i trwałego bezrobocia w Europie.

Na płaszczyźnie bezrobocia znaczenie histerezy sprowadza się do stwierdzenia, że bezrobocie będzie się utrzymywało na poziomie wywołanym przez oddziaływanie różnych impulsów nawet wówczas, gdy przestaną one występować. Kolejna ważna zależność to ta występująca między inflacją a bezrobociem. Alban William Philips na podstawie danych statystycznych z lat 1861–1957 zaobserwował istnienie odwrotnej zależności między stopą bezrobocia a stopą inflacji. Dowiódł, że wyższej stopie inflacji towarzyszy niższa stopa bezrobocia. Odkrycie tej zależności zbudziło wiele nadziei na to, że znaleziono rozwiązanie problemu wyboru właściwej polityki makroekonomicznej. Krzywa Philipsa sugerowała, że można dokonać wyboru między niskim bezrobociem a wyższą inflacją i odwrotnie (Ślusarczyk, Ślusarczyk, 2011, s. 350).

Ten krótki przegląd teorii z zakresu współzależności makroekonomicznych nie wyczerpuje w żaden sposób podjętej tematyki. Wskazuje jedynie, iż w historii myśli ekonomicznej możemy znaleźć odwołania do diagnozowanych w opracowaniu relacji między wybranymi podstawowymi parametrami makroekonomicznymi badanych gospodarek.

ANALIZA RÓŻNORODNOŚCI POLITYCZNEJ I GOSPODARCZEJ BADANYCH GOSPODAREK

Gospodarki poszczególnych krajów w Europie są niezwykle zróżnicowane. W sposób najbardziej podstawowy prezentują to dane dla wybranych gospoda-

rek przedstawione w tabeli 1, a dotyczące poziomu życia, czyli PKB *per capita* mierzonego w porównywalnych dolarach międzynarodowych. Wynika z nich, iż w najtrudniejszym gospodarczo dla Europy okresie pandemicznym najwyższy poziom tego wskaźnika spośród badanych był w Szwajcarii.

Różnorodność można łączyć ze zróżnicowaniem, różnaitością, niejednorodnością. Jej rozumienie może być różne w zależności od rozważanego kontekstu. Poddane analizie kraje wykazują daleko idące różnice w odniesieniu do przyjętego systemu politycznego, gospodarczego i instytucjonalnego. Miało to niewątpliwy wpływ na możliwości i dynamikę rozwoju w analizowanym okresie. Można przyjąć, iż uwarunkowania historyczne i po części polityczne są pewnym stałym elementem kreującym sytuację makroekonomiczną gospodarek. Natomiast uczestnictwo we wspólnotach międzynarodowych ma obecnie zdecydowanie większą siłę wpływu. Analiza treści tabeli 1 wskazuje, że szwajcarska polityka gospodarcza bazuje na najbardziej rozwiniętym mechanizmie budowania relacji instytucjonalnych na poziomie światowym i międzynarodowym z niewątpliwą korzyścią dla ekonomii całej gospodarki. Relacje te wyznaczają kierunki i wpływają na kształtowanie się tendencji handlowych z innymi krajami.

Tabela 1. System polityczny i gospodarczy oraz uczestnictwo badanych gospodarek we wspólnotach międzynarodowych

Kraj	System polityczny i gospodarczy oraz stan i prognoza PKB	Uczestnictwo we wspólnotach międzynarodowych
Szwajcaria	<ul style="list-style-type: none"> – Jest republiką federalną złożoną z 26 kantonów. Cechą charakterystyczną, poza federalizmem, jest nietypowy układ naczelnych władz państwa i różne formy demokracji bezpośredniej. Szwajcaria nie ma typowej instytucji głowy państwa – jest nią siedmioosobowy rząd (Rada Federalna), reprezentowany w tej roli rotacyjnie przez wybieranych na kolejne lata poszczególnych członków, którzy noszą tytuł prezydenta Konfederacji Szwajcarskiej. Prezydent kieruje też pracami rządu jako <i>primus inter pares</i>. – Szwajcaria jest jednym z najbogatszych państw świata. Gospodarka opiera się na wysoko rozwiniętym sektorze usług, na czele z usługami finansowymi, oraz zaawansowanym technologicznie przetwórstwie. – PKB <i>per capita</i> wynosiło 72 278,21 USD w grudniu 2022 r. PKB w czwartym kwartale 2023 r. wzrosło o 0,6% rdr. Prognozy KE mówią o wzroście PKB w 2024 r. o 1,0% i o 1,4% w 2025 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nie należy do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, ale jest powiązana z UE bilateralnymi umowami sektorowymi. Jest zaangażowana w prace WTO, EFTA, OECD i G20. – Aktywne członkostwo w WTO jest głównym elementem szwajcarskiej polityki w dziedzinie handlu zagranicznego. – EFTA (Liechtenstein, Islandia i Norwegia) służy Szwajcarii jako platforma negocjacyjna rozwijania umów o wolnym handlu z partnerami spoza UE. Członkostwo w EFTA daje Szwajcarii status obserwatora w Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG). Szwajcaria ma podpisaną umowę o wolnym handlu z UE oraz stale rosnącą sieć umów o wolnym handlu z 38 partnerami spoza UE.

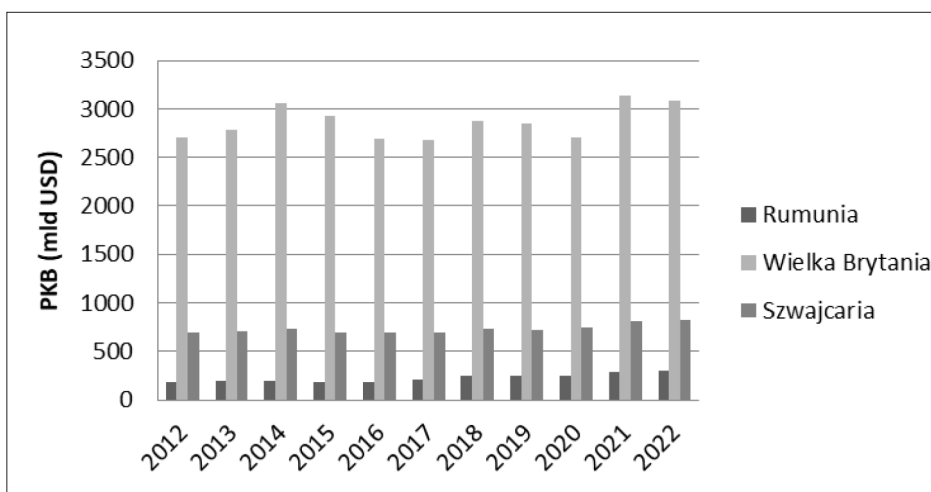
Wielka Brytania	<ul style="list-style-type: none"> – Zjednoczone Królestwo (UK) jest monarchią parlamentarną z rządem odpowiedzialnym przed parlamentem. Monarcha pełni funkcje głównie ceremonialne, a rzeczywiste sprawowanie władzy spoczywa w rękach premiera (<i>Prime Minister</i>) i jego gabinetu. W Wielkiej Brytanii nie istnieje konstytucja w znaczeniu formalnym, o ustroju zaś stanowi konstytucja w sensie materialnym, tzn. ogół norm i zasad dotyczących sprawowania władzy. – UK jest państwem o gospodarce rynkowej. Od 2016 r. najważniejszą kwestią determinującą brytyjską sytuację gospodarczą była konieczność ustalenia zasad wyjścia i ułożenia relacji z UE. Do 31 grudnia 2020 r. trwał tzw. okres przejściowy. Do jego zakończenia UK pozostawało częścią wspólnego rynku i unii celnej z UE. 24 grudnia 2020 r. została zawarta umowa o handlu i współpracy pomiędzy UE a UK (<i>Trade and Cooperation Agreement</i>, TCA) określająca nowe warunki handlu towarami oraz usługami pomiędzy UE i UK. – PKB <i>per capita</i> wynosiło 47 923,48 USD w grudniu 2022 r. PKB w czwartym kwartale 2023 r. zmniejszyło się o 0,2% rdr. Prognozy KE mówią o wzroście PKB w 2024 r. o 0,6% i o 0,5% w 2025 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – Jest członkiem organizacji o charakterze gospodarczym, tj.: Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Światowej Organizacji Handlu (WTO), Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Grupy Banku Światowego [w jej skład wchodzi Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD), Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (IDA), Międzynarodowa Korporacja Finansowa (IFC), Wielostronna Agencja Gwarancji Inwestycyjnych (MIGA), Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych (ICSID)] oraz Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR). UK jest również członkiem G7 oraz G20 – forów skupiających największe oraz najlepiej rozwinięte państwa świata.
Rumunia	<ul style="list-style-type: none"> – Konstytucja z 21 listopada 1991 r. określa Rumunię jako republikę o ustroju parlamentarno-gabinetowym, w której ważną rolę odgrywa ósrodek prezydencki. Głową państwa jest prezydent wybierany na pięcioletnią kadencję. – Na tle europejskim jest zauważana istotna poprawa sytuacji konsumentów w Rumunii. Jej model ekonomiczny ma charakter mieszany i funkcjonuje w oparciu o gospodarkę wolnorynkową z dużym udziałem państwa w sferze planowania i regulacji. Wpływ rządu na gospodarkę jest wysoki w takich obszarach jak zatrudnienie, własność kluczowych zasobów czy oddziaływanie na środowisko biznesowe. Państwowe przedsiębiorstwa są ważnym elementem rumuńskiej gospodarki i posiadają mocną reprezentację w wielu dziedzinach gospodarki. – PKB <i>per capita</i> wynosiło 12 188,64 USD w grudniu 2022 r. PKB w czwartym kwartale 2023 r. wzrosło o 1,1% rdr. Prognozy KE mówią o wzroście PKB w 2024 r. o 2,9% i o 3,2% w 2025 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – Członek organizacji międzynarodowych o charakterze gospodarczym, w tym m.in. Unii Europejskiej, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Banku Światowego czy Światowej Organizacji Handlu. – Należy również do Inicjatywy Trójmorza, która koncentruje się na rozwoju infrastruktury i zwiększaniu bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa energetycznego w regionie Europy Środkowej i Wschodniej. – Rumunia jest członkiem Organizacji Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego (<i>Black Sea Economic Cooperation</i> – BSEC). W 2010 r. Rumunia była współinicjatorem powołania Strategii UE na rzecz Regionu Naddunajskiego (EUSDR), zmierzającej do zacieśnienia współpracy państw, przez które przebiega Dunaj i jego dorzecza.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (Informator... Szwajcaria, [https](#); Informator... Wielka Brytania, [https](#); Informator... Rumunia, [https](#); Trading Economics. PKB *per capita*, [https](#); Kolasa, 2024).

Prognozy Komisji Europejskiej mówią o niewielkim wzroście PKB w badanych gospodarkach w 2024 i 2025 r. Najbardziej optymistyczna była dla gospodarki Rumunii, odpowiednio na poziomie 2,9% i 3,2%, co zgodnie z prawem Okuna może pozwolić na utrzymanie bezrobocia na niskim poziomie.

ANALIZA PORÓWNAWCZA AGREGATÓW MAKROEKONOMICZNYCH SZWAJCARII, WIELKIEJ BRYTANII, RUMUNII

Analiza porównawcza agregatów makroekonomicznych, takich jak PKB, inflacja i bezrobocie, ma na celu ocenę i porównanie stanu gospodarek różnych krajów oraz zrozumienie ich specyficznych warunków gospodarczych. Głównym celem takiej analizy była ocena kondycji gospodarczej, identyfikacja trendów, formułowanie polityki gospodarczej, ocena konkurencyjności, prognozowanie i planowanie, ocena skuteczności polityki oraz zarządzanie ryzykiem.

Rysunek 1. Produkt Krajowy Brutto w Rumunii, Wielkiej Brytanii i Szwajcarii w latach 2012–2022 (w mld USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (Trading Economics. Wielka Brytania, <https://tradingeconomics.com/great-britain/gdp>; Trading Economics. Rumunia, <https://tradingeconomics.com/romania/gdp>; Trading Economics. Szwajcaria, <https://tradingeconomics.com/switzerland/gdp>).

Jak wskazują dane przedstawione na rys. 1, w Rumunii Produkt Krajowy Brutto (PKB) wykazuje dynamiczny trend wzrostowy w analizowanym okresie. W 2012 r. PKB wynosiło 179,13 miliardów USD i wzrastało stopniowo do 199,71 miliardów USD w 2014 r. W 2015 r. nastąpił spadek do 177,88 miliardów USD, co może być wynikiem zewnętrznych lub wewnętrznych czyn-

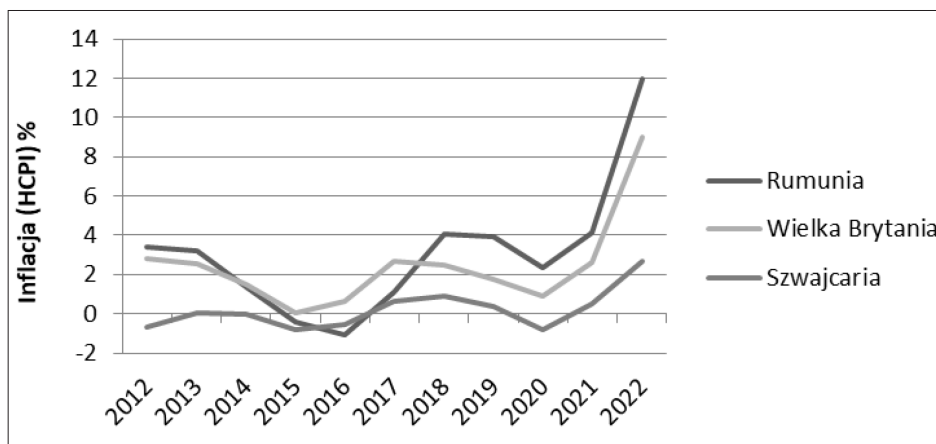
ników gospodarczych. Po tym okresie nastąpił stały wzrost PKB, osiągając 300,69 miliardów USD w 2022 r. Ten wzrost wskazuje na poprawę kondycji gospodarki, będącej efektem głównie wzrostu inwestycji³ oraz konsumpcji wewnętrznej. Wzrost PKB w Rumunii w latach 2012–2022 sugeruje znaczną poprawę gospodarki kraju. Trend ten można przypisać wzrostowi inwestycji zagranicznych, poprawie infrastruktury oraz rosnącej konsumpcji wewnętrznej. Spadek w 2015 r. był prawdopodobnie wynikiem przejściowych trudności ekonomicznych.

PKB Wielkiej Brytanii również wykazuje wzrostowy trend, choć z pewnymi wahaniami. W 2012 r. PKB wynosiło 2710 miliardów USD i wzrosło do 3060 miliardów USD w 2014 r. W 2015 r. nastąpił spadek do 2930 miliardów USD, a następnie dalszy spadek do 2690 miliardów USD w 2016 r. Od 2017 r. PKB stabilizowało się, oscylując wokół 2870 miliardów USD. W 2020 r. PKB spadło do 2700 miliardów USD z powodu pandemii COVID-19, ale później wzrosło do 3140 miliardów USD w 2021 r., a następnie nieznacznie spadło do 3090 miliardów USD w 2022 r. Wzrost w latach 2012–2014 wskazuje na ożywienie gospodarcze po kryzysie finansowym 2008–2009. Spadki w latach 2015–2016 mogą być związane z niepewnością przed referendum w sprawie brexitu, a spadek w 2020 r. był wynikiem pandemii COVID-19. Ożywienie w 2021 r. sugeruje szybkie odbudowanie gospodarki.

W Szwajcarii PKB również wykazuje trend wzrostowy. W 2012 r. PKB wynosiło 686,42 miliardów USD i wzrastało stopniowo do 726,54 miliardów USD w 2014 r. W 2015 r. nastąpił spadek do 694,12 miliardów USD, po czym PKB ponownie zaczęło rosnąć, osiągając 818,43 miliardów USD w 2022 r. Wzrost PKB Szwajcarii był wynikiem stabilnej gospodarki, silnego sektora finansowego oraz wysokiego poziomu innowacyjności. Stabilny wzrost PKB w Szwajcarii wskazuje na trwałą stabilność gospodarczą. Spadek w 2015 r. mógł być wynikiem globalnych trendów gospodarczych, ale szybkie odbicie świadczy o odporności gospodarki na zewnętrzne szoki.

W Rumunii inflacja w latach 2012–2022 wykazuje znaczne wahania – rysunek 2. Początkowo w 2012 r. inflacja wynosiła 3,38%. W kolejnych latach stopniowo spadała, osiągając najniższy poziom -1,05% w 2016 r. W latach 2017–2018 nastąpił gwałtowny wzrost inflacji, osiągając 4,08% w 2018 r. Po chwilowym spadku do 2,35% w 2020 r. inflacja ponownie wzrosła, osiągając 11,98% w 2022 r., co było najwyższą wartością w analizowanym okresie. Duże wahania inflacji mogą wskazywać na niestabilność gospodarczą lub silne reakcje na politykę monetarną i fiskalną.

³ Przykładowo, według „Światowego Raportu Inwestycyjnego 2023” napływ BIZ do Rumunii był o 6,6 proc. większy w 2022 r. niż rok wcześniej (Światowy..., <https://>).

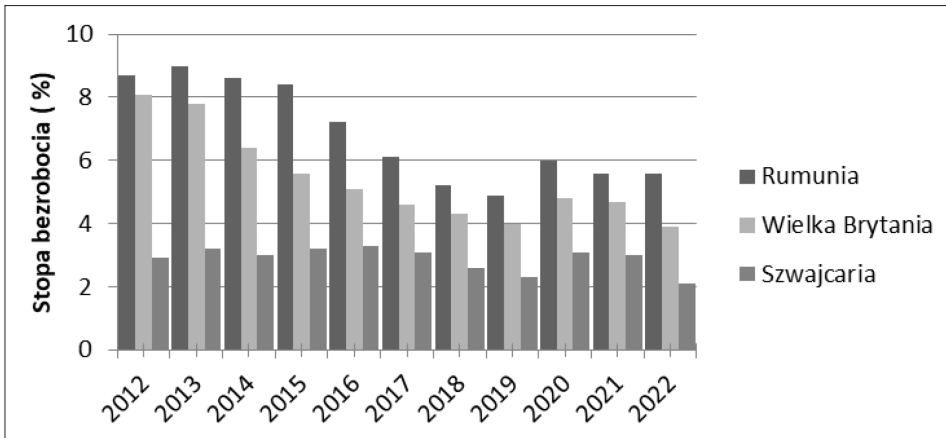
Rysunek 2. Poziom inflacji w Rumunii, Wielkiej Brytanii i Szwajcarii w latach 2012–2022 (HCPI)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (Historic..., <https://>; Trading Economics. Romania Harmonised..., <https://>; Trading Economics. Switzerland Harmonised..., <https://>).

W Wielkiej Brytanii inflacja również ulegała zmianom, ale w mniejszym stopniu niż w Rumunii. W 2012 r. inflacja wynosiła 2,8%. Od tego momentu obserwowano stopniowy spadek do 0,05% w 2015 r. Od 2016 r. inflacja zaczęła rosnąć, osiągając 2,69% w 2017 r. Po spadku w 2019 r. do 0,88% inflacja ponownie wzrosła, osiągając 9,02% w 2022 r. Stosunkowo stabilna inflacja z rosnącym trendem w ostatnich latach może sugerować umiarkowany wzrost gospodarczy z większymi wahaniami w odpowiedzi na zewnętrzne czynniki ekonomiczne.

W Szwajcarii inflacja była najniższa spośród analizowanych krajów. W 2012 r. była ujemna i wynosiła -0,71%. W 2013 r. gwałtownie wzrosła do 7,00%, co było nietypowe dla tego kraju. Następnie w 2014 r. inflacja spadła do 0%, a w kolejnych latach oscylowała wokół niskich wartości, z najniższą – 0,84% w 2016 r. W 2022 r. inflacja wzrosła do 2,67%. Niska inflacja wskazuje na stabilność gospodarczą, chociaż gwałtowny wzrost w 2013 r. zasługuje na dodatkową analizę.

Rysunek 3 pokazuje, iż w Rumunii stopa bezrobocia wykazuje trend spadkowy od 2012 r., kiedy wynosiła 8,69%, do 2019 r., osiągając wtedy najniższą wartość – 4,90%. Po tym okresie nastąpił wzrost bezrobocia do 6% w 2020 r., co można powiązać z globalnym kryzysem wywołanym pandemią COVID-19. Od 2021 r. bezrobocie ponownie zaczęło spadać, stabilizując się na poziomie 5,6% w 2022 r. Trend spadkowy w stopie bezrobocia w Rumunii w latach 2012–2019 sugeruje poprawę sytuacji gospodarczej i skuteczność polityk zatrudnienia. Wzrost w 2020 r. był wynikiem globalnego kryzysu pandemicznego, a późniejszy spadek świadczy o adaptacji rynku pracy do nowych warunków.

Rysunek 3. Stopa bezrobocia w Rumunii, Wielkiej Brytanii i Szwajcarii w latach 2012–2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (ONS, UK, <https://>; INSSE, <https://>; SECO, <https://>).

W Wielkiej Brytanii stopa bezrobocia również miała tendencję spadkową przez większość analizowanego okresu. W 2012 r. bezrobocie wynosiło 8,1% i stopniowo malało, osiągając 3,9% w 2022 r. Istotnym wyjątkiem był rok 2020, kiedy bezrobocie wzrosło do 4,8% z powodu pandemii. Jednakże Wielka Brytania szybko odzyskała stabilność rynku pracy, co było widoczne w dalszym spadku bezrobocia w kolejnych latach. Stabilny spadek bezrobocia w Wielkiej Brytanii wskazuje na silną gospodarkę i skuteczne mechanizmy absorpcji siły roboczej. Wzrost bezrobocia w 2020 r. oraz szybka odbudowa w kolejnych latach potwierdzają elastyczność brytyjskiego rynku pracy.

W Szwajcarii stopa bezrobocia była najniższa spośród trzech analizowanych krajów. W 2012 r. wynosiła 2,9% i utrzymywała się na stosunkowo stabilnym poziomie przez większość analizowanego okresu. Niewielkie wahania w latach 2013–2017 (maksymalnie 3,3%) były wynikiem globalnych i regionalnych trendów ekonomicznych. Wzrost bezrobocia do 3,1% w 2020 r. był również efektem pandemii, jednakże szybko spadło ono do 2,1% w 2022 r. Niskie i stabilne wartości bezrobocia świadczą o wysokiej stabilności gospodarczej Szwajcarii oraz efektywnych mechanizmach zatrudnienia. Krótkotrwały wzrost w 2020 r. był szybko skorygowany, co potwierdza odporność szwajcarskiej gospodarki na szoki zewnętrzne.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Wzrost gospodarczy, inflacja i bezrobocie to kluczowe agregaty makroekonomiczne, które odgrywają fundamentalną rolę w ocenie kondycji ekonomicznej krajów. Wzrost gospodarczy, mierzony poprzez zmiany Produktu Krajowego

Brutto (PKB), odzwierciedla zdolność gospodarki do zwiększania produkcji dóbr i usług w czasie. Wyższy wzrost PKB zazwyczaj oznacza większe dochody i lepsze warunki życia obywateli. Szwajcaria, z PKB *per capita* jednym z najwyższych na świecie, charakteryzuje się stabilnym wzrostem, co było wynikiem zróżnicowanej gospodarki opartej na sektorach finansowym, przemysłowym i usługowym. Natomiast w Wielkiej Brytanii wzrost PKB był umiarkowany, co odzwierciedla wyzwania związane z brexitem i globalnymi niepewnościami ekonomicznymi. W Rumunii wzrost gospodarczy był dynamiczny, co wynika z silnego popytu wewnętrznego oraz inwestycji finansowanych z funduszy Unii Europejskiej.

W krajach o stabilnym wzroście, takich jak Szwajcaria, inflacja pozostaje niska, co sprzyja rozwojowi gospodarczemu. Z kolei w Wielkiej Brytanii inflacja, choć wyższa niż w Szwajcarii, była pod kontrolą dzięki polityce monetarnej Banku Anglii. Rumunia natomiast zmaga się z wyższą inflacją, co może być wynikiem zewnętrznych szoków cenowych, takich jak wzrost cen energii, oraz wewnętrznych napięć strukturalnych.

Niska stopa bezrobocia w Szwajcarii wynika z elastyczności rynku pracy oraz wysokiego poziomu edukacji i kwalifikacji pracowników. W Wielkiej Brytanii bezrobocie było na umiarkowanym poziomie, co odzwierciedla adaptację rynku pracy do nowych warunków po brexicie. Rumunia notuje stosunkowo niską stopę bezrobocia, co może wynikać z rosnącego popytu na pracę w rozwijających się sektorach gospodarki.

Szybki wzrost gospodarczy może prowadzić do spadku bezrobocia. Jednakże, jeśli wzrost ten byłby zbyt szybki, może powodować presję inflacyjną. Z kolei wysoka inflacja może negatywnie wpływać na wzrost gospodarczy, ograniczając siłę nabywczą konsumentów i powodując spadek inwestycji. Bezrobocie, szczególnie długotrwałe, może hamować wzrost gospodarczy poprzez zmniejszenie wydatków konsumpcyjnych i spadek efektywności gospodarki.

Analizując przykład Szwajcarii, Wielkiej Brytanii i Rumunii, można zauważyć, że stabilny i zrównoważony wzrost gospodarczy sprzyja niskiej inflacji i niskiej stopie bezrobocia. Niemniej, każdy kraj ma swoje unikalne wyzwania i warunki, które wpływają na wzajemne relacje między badanymi agregatami makroekonomicznymi. Poznanie i rozumienie tych zależności jest kluczowe dla opracowania skutecznych polityk gospodarczych, wspierających zrównoważony wzrost, pożądany poziom inflacji i bezrobocia.

BIBLIOGRAFIA

- Adach-Stankiewicz, E., Białek, J., Bielak, R., Bobel, A., Dominiczak-Astin, A., Turek, D., Wyżnikiewicz, B. (2019). *Co warto wiedzieć o inflacji?* Warszawa: GUS.
- Apanowicz, J. (2005). *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*. Warszawa: Centrum Doradztwa i Informacji Difin.

- Begg, D., Fischer, S., Dornbusch, R. (2007). *Makroekonomia*. Warszawa: PWE.
- Informator ekonomiczny. Szwajcaria. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/szwajcaria/ie> (2024.04.25).
- Informator ekonomiczny. Wielka Brytania. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/wielka-brytania/informator-ekonomiczny> (2024.04.25).
- Informator ekonomiczny. Rumunia. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rumunia/informator-ekonomiczny> (2024.04.25).
- Trading Economics. PKB per capita. Lista krajów – Europa. Pobrane z: <https://pl.tradingeconomics.com/country-list/gdp-per-capita?continent=europe> (2024.04.25).
- Trading Economics. Wielka Brytania – PKB. Pobrane z: <https://pl.tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp> (2024.04.25).
- Trading Economics. Rumunia – PKB. Pobrane z: <https://pl.tradingeconomics.com/romania/gdp> (2024.04.25).
- Trading Economics. Szwajcaria – PKB. Pobrane z: <https://pl.tradingeconomics.com/switzerland/gdp> (2024.04.25).
- Historic harmonised inflation Great Britain – HICP inflation. Pobrane z: <https://www.inflation.eu/en/inflation-rates/great-britain/historic-inflation/hicp-inflation-great-britain.aspx> (2024.04.25).
- Trading Economics. Romania Harmonised Inflation Rate YoY. Pobrane z: <https://tradingeconomics.com/romania/harmonised-inflation-rate-yoy> (2024.04.25).
- Trading Economics. Switzerland Harmonised Inflation Rate YoY. Pobrane z: <https://tradingeconomics.com/switzerland/harmonised-inflation-rate-yoy> (2024.04.25).
- ONS. UK. Female unemployment rate (aged 16 and over, seasonally adjusted): %. Pobrane z: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peoplenotinwork/unemployment/timeseries/mgsz/lms> (2024.04.25).
- INSSE. National Institute of Statistics. Romania. Pobrane z: <https://insse.ro/cms/> (2024.04.25).
- SECO. State Secretariat for Economic Affairs. Switzerland. Pobrane z: <https://www.seco.admin.ch/seco/en/home.html> (2024.04.25).
- Kolasa, M. *Przegląd gospodarek europejskich 2024*. Polski Fundusz Rozwoju, Warszawa. Pobrane z: <https://pfr.pl/ekspertyzy-ekonomiczne/przeglad-gospodarek-europejskich-maj-2024-r.html> (2024.06.20).
- Kołodko, G.W. (2020). Ekonomia nowego pragmatyzmu: tożsamość, cele, metoda. *Ekonomista*, 2, 181–205. DOI: <https://doi.org/10.52335/dvqp.te161>.
- Kornai, J. (2014). *Dynamizm, rywalizacja i gospodarka nadmiaru*. Kraków: Fundacja GAP.
- Lagarde, Ch. *Raport roczny* (2022), Europejski Bank Centralny, Frankfurt nad Menem, maj 2023. Pobrane z: <https://www.ecb.europa.eu/press/annual-reports-financial-statements/annual/html/ecb.ar2022~8ae51d163b.pl.html> (2024.05.17).
- Europejski Bank Centralny – Eurosystem, *Co to jest inflacja?* Pobrane z: https://www.ecb.europa.eu/ecb-and-you/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.pl.html (2024.04.25).
- Okun, A. (1962). Potential GNP: Its Measurement and Significance. W: *Proceedings of the Business and Economics Section* (s. 98–103). American Statistical Association.
- Phelps, E. (1972). *Inflation Policy and Unemployment Theory*. London: Macmillan.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dn. 21.05.2013 r., Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, L 174, Tom 56, Legislacja 26 czerwca 2013.

- Ślusarczyk, B., Ślusarczyk, S. (2011). *Podstawy mikro- i makroekonomii*. Lublin: Politechnika Lubelska.
- Światowy Raport Inwestycyjny 2023. Pobrane z: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (2024.05.20).
- Zeszyt metodologiczny. Statystyka rynku pracy i wynagrodzeń. (2020). Warszawa: GUS. Pobrane z: https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5818/1/3/1/zeszyt_metodologiczny_statystyka_ryнку_pracy_i_wynagrodzen_2021.pdf (2024.05. 28).

Streszczenie

W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, jak w występującej złożoności zewnętrznych bodźców, zjawisk, czy procesów, mających wpływ na gospodarki, przedstawia się ich sytuacja gospodarcza, uwzględniająca stan i wzajemne współzależności podstawowych agregatów makroekonomicznych.

Celem głównym badań była diagnoza kierunków oraz współzależności między podstawowymi agregatami makroekonomicznymi wybranych gospodarek, tj. Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Rumunii w latach 2012–2022. Dokonano teoretycznej, analitycznej i empirycznej weryfikacji współzależności wybranych agregatów makroekonomicznych. Przyjęto założenie, iż występujące w literaturze przedmiotu mocno zróżnicowane poglądy na temat kondycji gospodarczej świata są wypadkową indywidualnej sytuacji makroekonomicznej gospodarek i że badane gospodarki nie muszą reprezentować radykalnych i skrajnych poglądów. Do rozwiązania postawionego problemu badawczego i weryfikacji hipotezy badawczej wykorzystano wybrane procedury wyjaśniania naukowego i badań, tj. analiza i ocena przedmiotu badań, analiza i synteza systemowa, uogólnianie wyników badań – i na tej podstawie podano wnioski. Zastosowana analiza makroekonomiczna to badanie obejmujące stan gospodarki oraz przewidywań dotyczących wzrostu gospodarczego, inflacji, bezrobocia i wzajemnych współzależności występujących wewnątrz krajów pomiędzy tymi agregatami. Obejmuje badanie i ocenę wielkości ekonomicznych zagregowanych, a więc ujmowanych głównie dla całej gospodarki narodowej. Analizując przykłady Szwajcarii, Wielkiej Brytanii i Rumunii, można zauważyć, że stabilne i zrównoważone wzrosty gospodarcze sprzyjają niskiej inflacji i niskiej stopie bezrobocia. Niemniej, każdy kraj ma swoje unikalne wyzwania i warunki, które wpływają na wzajemne relacje między tymi wskaźnikami makroekonomicznymi. Zrozumienie tych wzajemnych zależności jest kluczowe dla opracowania skutecznych polityk gospodarczych, które promują zrównoważony wzrost, kontrolują inflację i utrzymują niskie stopy bezrobocia.

Słowa kluczowe: PKB, inflacja, bezrobocie, Wielka Brytania, Szwajcaria, Rumunia.

Economic growth, inflation, unemployment – interdependencies using examples from selected countries

Summary

The paper attempts to answer the question of how, in the existing complexity of external stimuli, phenomena and processes that affect economies, their economic situation is presented taking into account the state and interdependencies of basic macroeconomic aggregates.

The main objective of the research was to diagnose the directions and interdependencies between basic macroeconomic aggregates of selected economies, i.e. Switzerland, the United

Kingdom, and Romania, in 2012–2022. A theoretical, analytical and empirical verification of interdependencies of selected macroeconomic aggregates was performed. It was assumed that the strongly differing views in the literature on the economic condition of the world are a resultant of the individual macroeconomic situations of the economies and that the economies under study do not necessarily represent radical and extreme views. Selected procedures of scientific explanation and research, i.e. analysis and evaluation of the object of research, system analysis and synthesis, and generalisation of research results, were used to solve the research problem posed and verify the research hypothesis, and inference was given on this basis. The applied macroeconomic analysis is a study covering the state of the economy and the projections of economic growth, inflation, unemployment, and the interdependencies occurring within countries between these aggregates. It involves the study and evaluation of economic quantities that are aggregated, i.e. mainly captured for the national economy as a whole. Analysing the examples of Switzerland, the UK, and Romania, it can be seen that stable and balanced economic growth is conducive to low inflation and low unemployment. However, each country has its own unique challenges and conditions that affect the interplay between these macroeconomic indicators. Understanding these interrelationships is key to developing effective economic policies that promote sustainable growth, control inflation, and keep unemployment rates low.

Keywords: GDP, inflation, unemployment, United Kingdom, Switzerland, Romania.

JEL: B40, C20, E01, E24.